

**A HITTANI KONKREGÁCIÓ
„COMMUNIONIS NOTIO”**

című levele

**A KOMMUNIÓKÉNT FELFOGOTT
EGYHÁZ NÉHÁNY SZEMPONTJÁRÓL**

1992. május 28.

A HITTANI KONKGREGÁCIÓ „COMMUNIONIS NOTIO”

című levele

**A KOMMUNIÓKÉNT FELFOGOTT
EGYHÁZ NÉHÁNY SZEMPONTJÁRÓL**

1992. május 28.

Magyarul megjelent:

Puskás Attila:
Élő kövekből épülő Egyház
című könyvében

Szent István Társulat,
2011.

Fordította:
Dr. Puskás Attila,
a Pázmány Péter Katolikus Egyetem
professzora

LEVÉL A KATOLIKUS EGYHÁZ PÜSPÖKEIHEZ A KOMMUNIÓKÉNT FELFOGOTT EGYHÁZ NÉHÁNY SZEMPONTJÁRÓL

Bevezetés

1. A *kommunió* (*koinonía*) fogalma, mely már a II. Vatikáni zsinat szövegeiben előtérbe került,¹ rendkívül megfelelő az Egyház misztériuma mélységes középpontjának a kifejezésére, és bizonyosan egy megújított katolikus ekkleziológia olvasatának a kulcsa lehet.² Az Egyház mint *kommunió* valóságának az elmélyítése ugyanis különösen fontos feladat, mely tág teret kínál az Egyház misztériumára irányuló teológiai reflexiónak, mely Egyház „*természete olyan, hogy mindig új és mélyebb kutatásokat tesz lehetővé*”.³ Mindazonáltal, néhány ekkleziológiai szemlélet az Egyháznak mint a *kommunió misztériumának* elégtelen felfogásáról árulkodik, különösen a *kommunió* fogalomnak az *Isten népe* és a *Krisztus Teste* fogalmával való megfelelő összeillesztésének a hiánya miatt, s azért is, mert az Egyház mint *kommunió* és az Egyház mint *szakramentum* közötti kapcsolatnak elégtelen figyelmet szán.

2. Figyelembe véve a *kommunió*ként értett Egyházra vonatkozó különböző szempontok tanbeli, lelkipásztori és ökumenikus jelentőségét, a Hittani Kongregáció úgy vélte, hogy a jelen *Levéllal* hasznos röviden emlékeztetbe idézni és megvilágítani, ahol szükséges, néhány alapvető elemet, melyeket szilárd pontoknak kell tartani az annyira kívánatos elmélyítő teológiai munkában is.

I. Az Egyház: a *kommunió* misztériuma

3. A *kommunió* fogalma az Egyház „*önismeretének a szívében*” áll,⁴ amennyiben minden embernek a Szentháromság Istennel és a többi emberrel való személyes egységének a misztériuma, mely a hitből veszi kezdetét,⁵ és a mennyei Egyházban való eszkatologikus teljességre irányul, bármennyire is már elkezdődött valóság a földi Egyházban.⁶

Annak érdekében, hogy a *kommunió* nem azonos jelentésű fogalma az ekkleziológia értelmező kulcsaként szolgálhasson, a bibliai tanítás és a patrisztikus tradíción belül kell

¹Vö. *Lumen Gentium*, nn. 4, 8, 13-15, 18, 21, 24-25; *Dei Verbum*, n. 10; *Gaudium et spes*, n. 32; *Unitatis redintegratio*, nn. 2-4, 14-15, 17-19, 22.

²Vö. SYNOD OF BISHOPS, Second Extraordinary Assembly (1985), *Relatio finalis*, II, C), 1.

³VI. Pál, Opening address for the second period of the Second Vatican Council, 29-IX-1963: AAS 55 (1963) p. 848. Cf., for example, the perspectives for further reflection indicated by the INTERNATIONAL THEOLOGICAL COMMISSION, in its *Themata selecta de ecclesologia*: „*Documenta (1969-1985)*”, Lib. Ed. Vaticana 1988, pp. 462-559.

⁴II. JÁNOS PÁL: *Beszéd az Amerikai Egyesült Államok püspökeihez* (1987. szeptember 16.). nr. 1, in *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, X, 3 (1987) 533

⁵1Jn 1,3: „*Amit láttunk és halottunk, azt hirdetjük nektek, hogy ti is közösségben legyetek velünk. Mi ugyanis közösségben vagyunk az Atyával és az ő Fiával, Jézus Krisztussal*”. Vö. 1Kor 1.9; II. JÁNOS PÁL: *Christifideles laici*, apostoli buzdítás (1988. december 30.), nr. 19; PÜSPÖKI SZINODUS (1985): *Relatio finalis*, II.C.,1.

⁶Vö. Fil. 3,20–21; Kol 3,1-4; *Lumen gentium*, nr. 48.

érteni, ahol a *kommunió* mindig két dimenziót foglal magában: *vertikálisat* (kommunió Istennel) és *horizontálisat* (kommunió az emberek között). A *kommunió* keresztény szemléletében lényeges annak elismerése, hogy az mindenekelőtt Isten ajándéka, a húsvéti misztériumban beteljesedett isteni kezdeményezés gyümölcse. A Krisztusban létesített és a szentségekben közölt új kapcsolat Isten és az ember között az emberek egymással való új kapcsolatára is kiterjed. Következésképpen a *kommunió* fogalmának képesnek kell lennie az Egyház sakramentális természetének a kifejezésére is, amíg „számkivetésben távol vagyunk az Úrtól”,⁷ ahogy annak a különleges egységnek is, mely a hívőket ugyanazon Test, Krisztus titokzatos Testének a tagjaivá teszi,⁸ mely szervesen rendezett közösség,⁹ „az Atya, a Fiú és a Szentlélek egységéből egybegyűlt nép,”¹⁰ a látható és társadalmi egyesüléshez alkalmas eszközökkel is ellátva.¹¹

4. Az egyházi *kommunió* egyszerre láthatatlan és látható. Láthatatlan valósága szerint minden ember *kommuniója* az Atyával Krisztus által a Szentlélekben, és a többi emberrel, akik szintén részesei az isteni természetnek,¹² Krisztus szenvedésének,¹³ ugyanannak a hitnek,[¹⁴] ugyanannak a Léleknek.¹⁴ A földön élő Egyházban ezen láthatatlan *kommunió* valamint az apostolok tanításában, a szentségekben és a hierarchikus rendben való *kommunió* között bensőséges kapcsolat van. Ezekben az isteni ajándékokban, jól látható valóságokban, Krisztus különböző módon gyakorolja a történelemben az ő prófétai, papi és királyi *feladatkörét* az emberek üdvösségéért.¹⁵ Ez az egyházi *kommunió* láthatatlan és látható elemei közötti kapcsolat az Egyháznak mint az üdvösség *sakramentumának* az alkotmányos alapjához tartozik.

Ebből a sakramentális természetből fakad, hogy az Egyház nem önmagába forduló valóság, hanem állandóan nyitott a missziós és ökumenikus mozgásra, mivel azért küldetett a világba, hogy hirdesse és tanúsítsa, megvalósítsa és kiterjessze a *kommunió* misztériumát, mely őt magát megalkotja; mindenkit és mindeneket összegyűjteni Krisztusban;¹⁶ mindenki számára „az egység elválaszthatatlan sakramentuma” lenni.¹⁷

5. Az egyházi *kommunió*nak, melynek mindenki a hit és a keresztség révén lesz részese,¹⁸ a szent Eucharisztia a gyökere és a központja. A keresztség ugyanis a föltámadott Úr által az Eucharisztia révén épített és éltetett testbe való betagozódás, oly módon, hogy ez a test valóban Krisztus Testének nevezhető. Az Eucharisztia pontosan azért forrása és teremtő ereje az Egyház tagjai közötti *kommunió*nak, mert közülük minden egyest magá-

⁷2Kor 5,6; v.ö. *Lumen gentium*, nr.1.

⁸Vö. uo., nr. 7; XII. PIUSZ: *Mystici corporis* 1943. június 29.), AAS 35 (1943) 200kk.

⁹V.ö. *Lumen gentium*, nr. II/a.

¹⁰SZENT CYPRIANUS: *De Oratione Dominica*, 23. PL 4,553; v.ö. *Lumen gentium*, nr. 4/b.

¹¹Vö. *Lumen gentium*, nr. 9/c.

¹²V.ö. 2Pét 1,4.

¹³V.ö. 2Kor 1,7.

¹⁴V.ö. Fil 2,1

¹⁵Vö. *Lumen gentium* nr. 25-27.

¹⁶V.ö. Mt 28,19-20; Jn 17,21 - 13; Ef 1,40; *Lumen gentium*, nr. 9/b. 13 és 17; *Ad gentes* nr. 1 és 5; SZENT IRENAEUS: *Adversus hæreses*, III. 16,6 és 22, 1-3, PG7,925-926 és 955-958.11

¹⁷SZENT CYPRIANUS: *Epist. Ad Magnum*, 6, PL 3, 1142

¹⁸Ef 4,4-5: „Egy a test és egy a Lélek, amint hivatásotok is egy reményre szól. Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség.” Vö. Mk 16,16

val Krisztussal egyesíti: „Az eucharisztikus kenyér megtörésekor valóságosan részesedünk az Úr testéből, a vele és az egymással való kommunióra emeltetünk fel. Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, hiszen mindnyájan egy kenyérből részesülünk’ (1 Kor 10,17).”¹⁹

Ezért a páli kifejezés, az *Egyház Krisztus teste*, azt jelenti, hogy az Eucharisztia, melyben az Úr testét adja nekünk és egyetlen testté alakít át minket,²⁰ az a hely, ahol szakadatlanul az Egyház leglényegibb formájában fejeződik ki: jelen van minden helyen, és mégis csak egy, úgy, ahogyan egy Krisztus.

6. Az Egyház a *szentek kommuniója* a hagyományos kifejezés szerint, mely az Apostoli Hitvallás latin változataiban a 4. század végétől megtalálható.²¹ Az üdvösség javaiban (*a szent dolgokban*) való közös, látható részesedés, különösen az Eucharishtiában a részesülők (*a szentek*) láthatatlan kommuniójának a gyökere. Ez a kommunió magával hozza az Egyház tagjai közötti lelki szolidaritást, amennyiben ugyanazon Test tagjai,²² és a szeretetben megvalósuló, „egy szívet és egy lelket”²³ alkotó egyesülésükre irányul. A kommunió az imádságban való egyesülésre is irányul,²⁴ melyet ugyanaz a Lélek sugall mindegyikükben,²⁵ a Szentlélek, „aki betölti és egyesíti az egész Egyházat”²⁶

Ez a közösség láthatatlan elemeiben nemcsak a földön zárandokló Egyház tagjai között létezik, hanem köztük és mindazok között is, akik az Úr kegyelmében távoztak ebből a világból, a mennyei Egyház részesei vagy bele fognak abba épülni tagokként a teljes megtisztulásuk után.²⁷ Ez egyebek közt azt jelenti, hogy a földön zárandokló és a mennyei Egyház között a történelmi-üdvözítő küldetésben kölcsönös kapcsolat van.

Ebből nemcsak Krisztusnak az ő tagjai javára végzett közbenjárásának,²⁸ de a szentekének, kiváltképpen a Boldogságos Szűz Máriaének az ekkleziológiai jelentősége is következik.²⁹ A *szentek iránti tisztelet* lényege, mely a keresztény nép vallásosságában ily módon van jelen, ekképpen megfelel az Egyház mint a kommunió misztériuma mély valóságának.

¹⁹*Lumen gentium*, nr. 7/b. Az Eucharisztia az a szakramentum, „mely által a jelenben egyesül az Egyház.” (SZENT ÁGOSTON: *Contra Faustum*, 12.20, PL 42,265). „Részesedésünk Krisztus testében és vérében nem másra irányul, minthogy átalakuljunk azzá, akit veszünk”. (NAGY SZENT LEO: *Sermo*, 63,7. PL 54, 357)

²⁰V.ö. *Lumen gentium*, nr. 3 és 11/a; ARANYSZÁJÚ SZENT JÁNOS. *In 1Kor. Hom.*,24,2. PG 61,200.

²¹V.ö. DH 19; 25-30.

²²V.ö. 1Kor 12,25-27; Et 1,22-23; 3,3-6.

²³ApCsel 4,32.

²⁴V.ö. ApCsel 2,42.

²⁵V.ö. Róm 8,15-16.26; Gal 4,6; *Lumen gentium* nr. 4.

²⁶AQUINÓI SZENT TAMÁS: *De Veritate*, q. 29, a. 4c. Hiszen „miután pedig fölmagasztaltatott a keresztre és megdicsőült az Úr Jézus a megígért Lelket kiárasztotta, aki által a hit, a remény és a szeretet egységébe hívta meg és gyűjtötte egybe az újszövetség népét, vagyis az Egyházat”. (*Unitatis redintegratio*, nr. 2/b).

²⁷V.ö. *Lumen gentium* nr. 49.

²⁸V.ö. Zsid 7,25.

²⁹V.ö. *Lumen gentium*, nr. 50 és 66.

II. Egyetemes Egyház és részegyházak

7. *Krisztus Egyháza*, melyet a hitvallásban egynek, szentnek, katolikusnak és apostolinak vallunk meg, az egyetemes Egyház, vagyis az Úr tanítványainak egyetemes közössége,³⁰ mely jelenvalóvá válik és tevékeny a személyek, csoportok, korok és helyek részlegességében és különbségében. Krisztus egyetlen Egyháza üdvözítő jelenlétének ezen sokféle részleges kifejeződése között az apostoli kortól fogva megtalálhatók azok, melyek önmagukban *egyházak*,³¹ mert noha részlegesek, bennük az egyetemes Egyház összes lényegi elemével együtt válik jelenvalóvá.³² Ennélfogva „*az egyetemes Egyház képére*” vannak megalkotva,³³ s mindegyikük „*Isten népének része, mely a presbitérium együttműködésével támogatott püspök lelkipásztori gondoskodására van bízva*”.³⁴

8. Az egyetemes Egyház ezért az *egyházak teste*,³⁵ ennélfogva a kommunió fogalmát *analóg módon* lehet alkalmazni a részegyházak közötti egységre is, és az egyetemes Egyházat az *egyházak kommuniójaként* felfogni. Olykor azonban a „részegyházak kommuniójának” eszméjét úgy mutatják be, hogy gyengítik a látható és intézményes szinten az Egyház egységének gondolatát. Ahhoz az állításhoz jutnak el így, hogy minden részegyház önmagában teljes alany, és hogy az egyetemes Egyház a részegyházak *kölcsönös elismerésének* az eredménye. Ez az ekkleziológiai egyoldalúság, nemcsak az egyetemes, de a részegyház fogalmának a leszűkítésével is, a kommunió fogalmának elégtelen felfogásáról árulkodik. Amint maga a történelem bizonyítja, amikor egy részegyház a saját önelégültségét kísérelte meg elérni az egyetemes Egyházzal és annak eleven, látható központjával való valóságos kommuniójának a gyengítésével, saját belső egysége is csökkent, s ráadásul abban a veszélyben találta magát, hogy a szolgátságba taszítás és a kihasználás legkülönbébb erőivel szemben elveszíti a saját szabadságát.³⁶

9. Ahhoz, hogy megértsük a *kommunió* fogalmának a részegyházak összességére való analóg alkalmazásának az igazi jelentését, mindenekelőtt azt kell szem előtt tartani, hogy ezek, amennyiben „*Krisztus egyetlen Egyházának a részei*”,³⁷ és az egész, vagyis az egyetemes Egyház között a „*kölcsönös belső jelenlét*”³⁸ sajátos kapcsolata létezik, mivel minden részegyházban „*Krisztus egy, szent, katolikus és apostoli Egyháza valóságosan jelen van és cselekszik*”.³⁹ Ezért „*az egyetemes Egyházat nem lehet a részegyházak összességéeként*

³⁰V.ö. Mt 16,18; 1Kor 12,28; stb.

³¹V.ö. ApCsel 8,1; 11,22; 1Kor 1,2; 16,19; Gal 1,22; Jel 2,1.8; stb.

³²V.ö. Pápai Biblikus Bizottság: *Unité et diversité dans l'Eglise*, Lib. Ed. Vaticana 1989, különösen 14-28. oldalak.

³³*Lumen gentium*, nr. 23/a; v.ö. *Ad gentes*, nr. 20/a.

³⁴*Christus Dominus*, nr. 11/a.

³⁵*Lumen gentium*, nr. 23/b; V.ö. POITIERS-I HILARIUS: *In Psalm.*, 14,3, Pl. 9, 301; NAGY SZENT GERGELY: *Moralia*, IV,7,12, Pl. 75,643

³⁶V.ö. VI. PÁL: *Evangelii nuntiandi* (1975. december 8.), nr. 64/b.

³⁷*Christus Dominus*, nr. 6/c.

³⁸II. JÁNOS PÁL: *Beszéd a Római Kúriához* (1990. december 20.), nr. 9, in *L'Osservatore Romano* (1990. dec. 21.) 5.

³⁹*Christus Dominus*, nr. 11/a.

felfogni, sem a részegyházak föderációjaként.⁴⁰ Az egyetemes Egyház nem a részegyházak kommuniójának az eredménye, hanem lényegi misztériuma szerint minden egyes részegyházat *ontológiailag és időben megelőző* valóság.

Ontológiailag ugyanis az egyház-misztérium, az egy és egyetlen Egyház az Atyák szerint megelőzi a teremtést,⁴¹ és gyermekeként szüli a részegyházakat, bennük fejeződik ki, a részegyházak anyja és nem eredménye. Továbbá, *időben*, az Egyház pünkösdi napján a Mária és a tizenkét apostol körül összegyülekezett százhusz közösségében nyilvánul ki. Az apostolok az egyetlen Egyház képviselői és a helyi egyházak jövőbeli megalapítói, akiknek világra szóló küldetésük van: már akkor beszél az Egyház *az összes nyelvet*.⁴²

Belőle, az egyetemesként születőből és kinyilvánulóból származnak a különböző helyi egyházak, mint a Jézus Krisztus egy és egyetlen Egyházának részleges megvalósulásai. Az egyetemes Egyházban és Egyházból születve, benne és belőle birtokolják egyházi mivoltukat. Ezért a II. Vatikáni zsinat formulája „*az Egyház az egyházakban és egyházakból*” (Ecclesia in et ex Ecclesiis),⁴³ elválaszthatatlan ettől a másiktól: *az egyházak az Egyházból és az Egyházban (Ecclesiae in et ex Ecclesia)*.⁴⁴ Nyilvánvaló az egyetemes Egyház és a részegyházak ezen kapcsolatának misztériumhordozó természete, mely nem összehasonlítható semmilyen pusztán emberi csoport vagy társadalom egésze és részei közötti viszonyal.

10. Minden hívő a hit és a keresztség révén az egy, szent, katolikus és apostoli Egyházba tagozódik bele. Az egyetemes Egyházhoz nem *közvetett* módon, a részegyházhoz való hozzátartozás által tartozik, hanem *közvetlenül*, akkor is, ha az egyetemes Egyházba való belépés és a benne való élet szükségképpen valamely részegyházban valósul meg. A kommunióként felfogott Egyház távlatában a *hívők* egyetemes *kommuniója* és az *egyházak kommuniója* tehát nem egymás következményei, hanem ugyanazt a valóságot alkotják különböző látószögéből.

Továbbá, a valamelyik részegyházhoz való *hozzátartozás* soha nem áll ellentétben azzal az igazsággal, hogy *az egyházban senki sem idegen*:⁴⁵ kiváltképpen amikor az Eucharisztia ünneplése történik, minden hívő az *ő saját* egyházában van, vagyis Krisztus Egyházában, függetlenül attól, hogy kánonjogi szempontból ahhoz az egyházmegyéhez, plébániához vagy más részleges közösséghez tartozik-e, ahol az ünneplés végbemegy. Ebben az értelemben, miközben szilárdak maradnak a jogi függőség szükséges szabályozásai,⁴⁶ aki egy

⁴⁰II. János Pál: *Beszéd az Amerikai Egyesült Államok püspökeihez* (1987. szeptember 16.), nr. 3, i.m., 555

⁴¹V.ö. HERMÁSZ: *A Pásztor*, Látomások, 2.4, PG 2, 897-900; RÓMAI SZENT KELEMEN: *II. Levél a korintusiakhoz*, 14.2. Funck, 1, 200.

⁴²V.ö. ApCsel 2,1k. SZENT IRENAEUS: *Adversus haereses*, III, 17,2 (PG 7, 929 930): „*ezért minden nyelven egybehangzóan mondtak dicsérő himnuszt Istennek, mert a Lélek a távoli népeket visszavezette az egységre, és minden nemzet zsengeit felajánlották az Atyának*”. V.ö. SZENT FULGENTIUS: *Sermo 8 in Pentecoste*, 2-3, PL 65, 743-744.

⁴³*Lumen gentium*, nr. 23/a: „*/a részegyházak/ /.../, melyekben és melyekből az egy és egyetlen katolikus Egyház létezik*”. Ez a tanítás azt bontja ki a korábbiakkal összefüggő folytonosságban, melyet már például XII. Piusz a *Mystici Corporis* enciklikában állított: „*melyekből a katolikus Egyház áll és felépül*” – AAS 35 (1943) 211.

⁴⁴II. JÁNOS PÁL: *Beszéd a Római Kúriához* (1990. december 20.) nr. 9, i. m., 5.

⁴⁵V.ö. Gal 3,28.

⁴⁶V.ö. pl. CIC 107. kánon.

részegyházhoz tartozik, az összes egyházhoz tartozik; a *kommunió*hoz való tartozás mint az Egyházhoz való tartozás ugyanis sohasem csak részleges, hanem természeténél fogva mindig egyetemes.⁴⁷

III. Az egyházak kommuniója, az Eucharisztia és a püspökség

11. A részegyházak közötti egység vagy kommunió az egyetemes Egyházban az ugyanazon hit és a közös keresztség mellett mindenekelőtt az Eucharisziában és a püspöki hivatalban gyökerezik.

Az Eucharisziában gyökerezik, mivel az eucharisztikus áldozat, bár mindig részleges közösségben ünneplik, sohasem pusztán annak az egyetlen közösségnek az ünneplése: ez utóbbi ugyanis az Úr eucharisztikus jelenlétét befogadva az üdvösségnek a teljes ajándékát elnyeri, és ily módon, noha maradandó látható részlegességében, az egy, szent, katolikus és apostoli Egyház képeként és igaz jelenléteként mutatkozik meg.⁴⁸

Az *eucharisztikus ekkológiológia* újrafelfedezése, kétségtelen értékeivel, olykor mégis a helyi egyház princípiumának az egyoldalú hangsúlyozásával fejeződött ki. Állítják, hogy ahol az Eucharisziát ünneplik, ott az Egyház misztériumának a teljessége válik jelenvalóvá, oly módon, hogy az egységnek és az egyetemességnek minden más princípiuma lényegtelennek tekinthető. Más felfogások különböző teológiai hatások következtében arra törekzenek, hogy az Egyháznak ezt a részleges szemléletmódját még inkább radikalizálják egészen addig a pontig, hogy úgy vélik, maga a Jézus nevében való összegyülekezés (v.ö. Mt 18,20) hozza létre az Egyházat: a gyülekezet, mely Krisztus nevében válik közösséggé, önmagában hordozná az Egyház hatalmait, az Eucharisziára vonatkozót is; az Egyház, amint néhányan mondják, „alulról” születik. Ezek és más hasonló tévedések nem vetnek számot kellőképpen azzal, hogy éppen az Eucharisztia az, amely lehetetlenné teszi a részegyház minden önelégységességét. Az Úr eucharisztikus Testének egyetlensége és oszthatatlansága ugyanis megkívánja az ő titokzatos Testének az egységét, amely az egy és oszthatatlan Egyház. Az eucharisztikus központból fakad minden ünneplő közösségnek, minden részegyháznak a szükséges nyitottsága: aki ugyanis önmagát az Úr széttárt karjaiba engedi vonni, az az ő egyetlen és oszthatatlan Testébe épül be. Ezért is van, hogy a péteri szolgálat létezése, mint a püspöki rend és az egyetemes Egyház egységének az alapja, mélységes megfelelésben van az Egyház eucharisztikus természetével.

12. Az Egyház egysége ugyanis a püspöki rend egységében is gyökerezik.⁴⁹ Amint maga az *egyházak teste* gondolat megkívánja egy olyan egyháznak a létét, mely feje az egyházaknak, amely éppen Róma egyháza, mely „a szeretet egyetemes közösségének előjárója”,⁵⁰ úgy a püspökség egysége megkívánja egy olyan püspöknek a létét, aki a püs-

⁴⁷ARANYSZÁJÚ SZENT JÁNOS: *In Joann. Hom.*,65,1 (PG 59,361): „aki Rómában van, tudja, hogy az indiaiak az ő tagjai”. V.ö. *Lumen gentium* nr. 13/b.

⁴⁸V.ö. *Lumen gentium*, nr. 26/a; SZENT ÁGOSTON: *In Joann. Ev. Tract.*, 26,13, PL. 35, 1612-1613.

⁴⁹V.ö. *Lumen gentium*, nr. 18/b; 21/b; 22/a. V.ö. SZENT CYPRIANUS: *De unitate ecclesiae*, 5, PL 4, 516-517; SZENT ÁGOSTON: *In Johann. Ev. Tract.*, 46,5. PL. 35, 1730.

⁵⁰ANTIÓCHIAI SZENT IGNÁC: *Epist. ad Rom.*, prolog., PG 5, 685; v.ö. *Lumen gentium*, nr. 13.

pökök testületének vagy kollégiumának a feje, aki a római pápa.⁵¹ A püspökök egységének, úgy mint az egész Egyház egységének „a római pápa mint Péter utódja örök és látható princípiuma és alapja”.⁵² Ez a püspöki hivatalban való egység az apostoli jogfolytonosság révén áll fenn a századokon át, és minden kor Egyházának a Krisztus által Péterre és az apostolokra épített Egyházzal való azonosságának is az alapja.⁵³

13. A püspök látható princípiuma és alapja az egységnek a lelkipásztori szolgálatára bízott részegyházban,⁵⁴ ám hogy minden részegyház teljesen egyház legyen, vagyis az egyetemes Egyház részleges jelenléte az összes lényegi elemével együtt, tehát hogy az egyetemes Egyház képére megalkotott legyen, benne jelen kell lennie saját elemként az Egyház legfelső tekintélyének: a püspöki kollégiumnak, „fejével, a római pápával együtt, és sohasem nélküle”.⁵⁵ Róma püspökének a primátusa és a püspöki kollégium az egyetemes Egyháznak saját elemei, melyek „nem az egyházak részlegességéből származnak”,⁵⁶ ám ugyanakkor minden részegyházhoz belsőleg hozzátartoznak. Ezért, „Péter utódjának szolgálatát nem egyedül mint „globális” szolgálatot kell látnunk, mely „kívülről” ér el minden részegyházhoz, hanem mint ami már „belülről” tartozik hozzá minden részegyház lényegéhez”.⁵⁷ A primátus szolgálata ugyanis saját igazi természetéből következően valódi püspöki hatalmat kíván meg, nemcsak legfelsőt, teljeset és egyetemeset, hanem közvetlent is, mindenki, pásztorok és más hívők fölött.⁵⁸ Péter utódja szolgálatának bensőséges jelenléte minden részegyházban annak az alapvető kölcsönös belső jelenlétnek a szükséges kifejeződése, mely az egyetemes és a részleges Egyház között van.⁵⁹

14. Az Eucharisztia egysége és a püspöki hivatalban való egység Péterrel és Péter alatt nem egymástól független gyökerei az Egyház egységének, mert Krisztus az Eucharisziát és a püspöki hivatalt mint egymással lényegileg összefüggő valóságokat alapította.⁶⁰ A püspöki rend egy, ahogy az Eucharisztia egy: a meghalt és föltámadott egyetlen Krisztus egyetlen áldozata. A liturgia különböző módokon fejezi ki ezt a valóságot, kinyilvánítva például, hogy az Eucharisztia minden ünneplése nemcsak a saját püspökkel, de a pápával, a püspöki renddel, az egész klérussal és az egész néppel való egységben történik.⁶¹ Az Eucharisztia minden érvényes ünneplése ezt a Péterrel és az egész Egyházzal való

⁵¹V.ö. *Lumen gentium*, nr. 22/b.

⁵²Uo. 23/a. V.ö. *Pastor aeternus*: DH 3051-3057; SZENT CYPRIANUS: *De unitate ecclesiae* emphasized text, 4, PL 4, 512-515.

⁵³V.ö. *Lumen gentium*, nr. 20; SZENT IRENAEUS: *Adversus haereses*, III, 3, 1-3, PG 7, 848-849; SZENT CYPRIANUS: *Epist.* 27,1, PL 4, 305-306; SZENT ÁGOSTON: *Contra advers. Legis et prophet.*, 1,20,39. PL 42, 626.

⁵⁴*Lumen gentium*, nr. 23/a.

⁵⁵Uo. 22/b; v.ö. a 19. ponttal is.

⁵⁶II. JÁNOS PÁL: *Beszéd a Római Kúriához* (1990. december 20.). nr. 9, AAS 83 (1991) 745-747.

⁵⁷II. JÁNOS PÁL: *Beszéd az Amerikai Egyesült Államok püspökeihez* (1987. szeptember 16.), nr. 4, in *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, X, 3 (1987) 556.

⁵⁸*Pastor aeternus*, 3. fejezet: DH 3064; *Lumen gentium*, nr. 22/b.

⁵⁹V.ö. fent nr. 9.

⁶⁰V.ö. *Lumen gentium*, nr. 26; ANTIÓCHIAI SZENT IGNÁC: *Epist. Ad Philadel.*, 4, PG 5, 700; *Epist. Ad Smyrn.*, 8, PG 5, 713.

⁶¹V.ö. *Missale Romanum*, Prex Eucharistica III.

egyetemes kommuniót fejezi ki, vagy kívánja meg *objektíve*, mint a Rómától elkülönült keresztény egyházak esetében.⁶²

IV. Egység és különbözőség az egyházi kommunióban

15. „Az Egyház egyetemessége egyfelől a legszilárdabb egységet kívánja, másfelől sokféleséget és különbözőséget, melyek nem akadályozzák az egységet, hanem a ‚kommunió’ természetét kölcsönzik neki”.⁶³ E sokféleség mind az egyes részegyházakban meglévő szolgálatok, karizmák, életformák és apostolság különbözőségére, mind a különböző részegyházak közötti liturgikus és kulturális hagyományok különbségre vonatkozik.⁶⁴ A különbséget nem akadályozó egység előmozdítása, amint annak a különbözőségnek az elismerése és elősegítése is, amely nem gátolja, hanem gazdagítja az egységet, a római pápa elsőrendű feladata az egész Egyház javára,⁶⁵ és - kivéve magának az egyháznak az általános jogi előírásait - feladata minden püspöknek a pásztori szolgálatára bízott részegyházban.⁶⁶ Ennek az egységnek az építése és megőrzése azonban, melynek a különbözőség a kommunió jellegét kölcsönzi, mindenkinek a feladata az Egyházban, mert mindnyájan arra kaptak meghívást, hogy naponta építsék és gyámolítsák, főként annak a szeretetnek a révén, mely „a tökéletesség köteleke”.⁶⁷

16. Az egyházi kommunió ezen szempontjának – egység a különbözőségben – teljesebb szemlélése érdekében azt kell megfontolni, hogy léteznek az apostoli tekintély által sajátos lelkipásztori feladatra alapított intézmények és közösségek. Ezek *mint ilyenek* az egyetemes Egyházhoz tartoznak, noha azon részegyházaknak is tagjai, ahol élnek és működnek. A részegyházakhoz való ilyen hozzátartozás, a rá jellemző *rugalmassággal*,⁶⁸ különböző jogi kifejeződések talál. Ez nemcsak hogy nem csorbítja a részegyházaknak a püspökben megalapozott egységét, hanem inkább hozzáadja ehhez az egységhez a *kommunióra* jellemző belső különbözőséget.⁶⁹

A kommunióként felfogott Egyház összefüggésében kell látni a sokféle intézményt és társaságot, a megszentelt élet és az apostoli élet karizmáinak kifejeződését, melyekkel a Szentlélek gazdagítja Krisztus misztikus Testét: bár nem tartoznak az Egyház hierarchikus szerkezetéhez, hozzátartoznak életéhez és szentségéhez.⁷⁰

Mindezek az egyházi valóságok, a péteri szolgálatban gyökerező egyházmegye feletti természetükből következően olyan elemek, melyek a részegyházak közötti kommuniót is szolgálják.

⁶²V.ö. *Lumen gentium*, nr. 8/b.

⁶³II. JÁNOS PÁL: *Beszéd az általános kihallgatáson* (1989. szeptember 27.), nr. 2, in *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XII,2 (1989) 679.

⁶⁴*Lumen gentium*, nr. 23/d.

⁶⁵Uo. 13/c.

⁶⁶*Christus Dominus*, 8/a.

⁶⁷Kol 3,14. AQUINÓI SZENT TAMÁS: *Exposit. In Symbol. Apost.*, a. 9: „Az Egyház egy /.../ a szeretet egységéből, mert mindnyájan Isten szeretetében kapcsolódnak össze, és egymás között a kölcsönös szeretetben”.

⁶⁸V.ö. fent nr. 10.

⁶⁹V.ö. fent nr. 15.

⁷⁰*Lumen gentium*, nr. 44/d.

V. Egyházi kommunió és ökumenizmus

17. „Azokkal a megkereszteltekkel, akik a keresztény nevet viselik, de nem vallják a teljes hitet, vagy nem őrzik a teljes közösséget Péter utóda alatt, az Egyház sokféle módon kapcsolatban állónak tudja magát”.⁷¹ Az egyházakban és a nem katolikus keresztény közösségekben ugyanis Krisztus Egyházának sok eleme fellelhető, melyek lehetővé teszik, hogy örömmel és reménységgel egy bizonyos közösséget, bár nem teljeset, elismerjünk.⁷² Ilyen kommunió kiváltképpen a keleti ortodox egyházakkal van: bármennyire elkülönültek Péter székétől, a Katolikus Egyházzal nagyon szoros kötelékekkel vannak összekötve, mint az apostoli szukcesszió és az érvényes Eucharisztia, és ezért megérdemlik a részegyházak címet.⁷³ Ugyanis „az Úr Eucharisztiajának ünneplése által ezekben az egyes egyházakban Isten Egyháza épül és növekszik”,⁷⁴ mivel az Eucharisztia minden érvényes ünneplése során az egy, szent, katolikus és apostoli Egyház valóságosan jelenvalóvá lesz.⁷⁵

Mivel azonban az egyetemes Egyházzal való kommunió, melyet Péter utódja jelenít meg, nem valami külső kiegészítése a részegyháznak, hanem belső alkotóelveinek egyike, ezeknek a tiszteletreméltó keresztény közösségeknek a helyzete *sebet* is hordoz részegyházi létükben. A seb sokkal mélyebb azokban az egyházi közösségekben, melyek nem őrizték meg az apostoli szukcessziót és az érvényes Eucharisziát. Mindez másfelől sebet rejt maga a Katolikus Egyház számára is, melyet az Úr arra hívott, hogy mindenki számára „egy nyáj és egy pásztor” legyen,⁷⁶ sebet, amennyiben akadályozza egyetemességének teljes megvalósulását a történelemben.

18. Ez a helyzet mindenkit erőteljesen sürget az ökumenikus erőfeszítésre, hogy helyreálljon a teljes kommunió az Egyház egységében. Abban az egységben, „amelyet Krisztus kezdettől fogva Egyházának ajándékozott, s melyről hisszük, hogy a Katolikus Egyházban elveszíthetetlenül megvan, és reméljük, hogy napról napra növekedni fog a világ végéig”.⁷⁷ Ebben az ökumenikus fáradozásban elsődleges fontosságú az imádság, a bűnbánat, a tanulás, a párbeszéd és az együttműködés, azért, hogy az Úrhoz való megújított megtérésben mindenki számára lehetővé váljék elismerni Péter primatusának megmaradását az ő utódaiban, Róma püspökeiben és a péteri szolgálatot, az Úr szándéka szerint, mint egyetemes apostoli szolgálatot megvalósulva látni, amely minden egyházban *belülről* fakadóan van jelen, és amely, az isteni alapítás lényegét kivéve, különböző módokon fejeződhet ki a helyek és a korok szerint, amint a történelem tanúsítja

⁷¹Lumen gentium, nr. 15

⁷²V.ö. Unitatis redintegratio, nr. 3 és 22; Lumen gentium, nr.13/d.

⁷³V.ö. Unitatis redintegratio 14 és 15/c.

⁷⁴Uo. 15/a.

⁷⁵V.ö. fent nr. 5 és 14.

⁷⁶Jn 10,16.

⁷⁷Unitatis redintegratio, nr. 4/c.

Befejezés

19. A Boldogságos Szűz Mária mintája az egyházi kommunikációnak a hitben, a szeretetben és a Krisztussal való egyesülésben.⁷⁸ Ő, aki „öröktől fogva jelen van Krisztus misztériumában”,⁷⁹ ott van az apostolok között a születő egyház⁸⁰ és minden idők egyházának a szívében. Ugyanis „az egyház összegyűlt a felső teremben Máriával, aki Jézus anyja volt, és Jézus testvéreivel. Nem lehet tehát egyházzól beszélni, ha nincs jelen Mária, az Úr anyja az ő testvéreivel együtt”.⁸¹ E Levél végén a Hittani Kongregáció, a *Lumen gentium* záró szavait visszhangozva,⁸² meghívja az összes püspököket s rajtuk keresztül minden hívőt, különösen a teológusokat, hogy a Boldogságos Szűz közbenjárására bízzák a kommunikációért végzett fáradozásukat és a kommunikációra irányuló teológiai reflexiójukat.

II. János Pál pápa az alulírott bíboros prefektusnak engedélyezett kihallgatás során az ennek a Kongregációnak a rendes ülésén elfogadott jelen Levelet jóváhagyta és elrendelte a közzétételét.

Róma, a Hittani Kongregáció székhelyéről, 1992. május 28.

Joseph Kard. Ratzinger

Prefektus

+ Alberto Bovone

a Numídiiai Cesarea címzetes érseke Titkár

⁷⁸V.ö. *Lumen gentium*, nr. 63 és 68; SZENT AMBRUS: *Exposit. In Luc.*, 2,7, PL 15, 1555; S. ISAAC DE STELLA: *Sermo* 27. PL 194, 1778-1779; RUPERTUS TUITIENSIS: *De Vict. Verbi Dei*, 12,1, PL 169, 1464-1465.

⁷⁹II. JÁNOS PÁL: *Redemptoris Mater* (1987. március 25.), nr. 19.

⁸⁰V.ö. ApCsel 1,14; II. JÁNOS PÁL: *Redemptoris Mater*, nr. 26.

⁸¹S. CHROMATIUS AQUILEIENSIS: *Sermo* 30,1, *Sources Chrétiennes* 164, 134. V.ö. VI. PÁL: *Marialis cultus* (1974. február 2.), nr. 28.

⁸²V.ö. *Lumen gentium*, nr. 69.